



Írta: Szilasi Ildikó

Kitaszított gyerekek

GYEREKEK, akik „megették” apjukat, bátyjukat, nagymamájukat, a próféta előtt térdelve várják, hogy megszabaduljanak boszorkányságuktól. Rongyokba öltözött, mezítlábas fiatalok, akik falkákban járva próbálnak túlélni Kinshasa utcáin. Serdülőkorban lévő lányok, akik éjjel felkötik liputájukat és kimennek a sötét sarkokra, hogy néhány kóla árért adják el testüket. 6–12 éves gyerekek, akik

kőfejtőben, kézzel törik a tűző nap alatt a követ, éhbéréért. Köpcös fiatal fiúk, akik legjobb barátja nemrég még az AK 47-es gépkarabély volt. Gyerek boszorkányok, utcagyerekek, gyerekprostitúáltak, gyermekmunkások, gyerekkatonák. Kinshasa, a Kongói Demokratikus Köztársaság fővárosa a fejlődő országok nagyvárosi, fiatakorúakat érintő társadalmi problémáinak gyűjtőhelye.

Az Afrikáért Alapítvány és az Afrikai Magyar

olyan intézményekben, ahol kifejezetten fiatalokkal kapcsolatos társadalmi problémákkal foglalkoznak.

Gyerekboszorkányok, utcagyerekek, gyerekprostituáltak, gyermekmunkások, gyerekkatonák.

A 10 éves Djumát rokonai boszorkányság vádjával kitesztették a családból, minek következtében utcagyerekké vált. Djuma a boszorkányságot a szintén boszorkány bátyjától kapta, keksz formájában. A vádak szerint embereket öltek meg, különböző betegségeket hoztak rájuk, valamint közúti baleseteket okoztak. Éjjelenként egy „másik világban” boszorkányokkal találkoztak. Mikor Djuma szülei gyanakodni kezdtek, a gyereket Kinkela próféta gyülekezetébe vitték, hogy megbizonyosodjanak a vád felől, és kigyógyítsák őt.

A fenti egy azon történetek közül, amelyekben a gyerekek a karizmatikus Tűzszekér egyházba kerülnek, ahonnan általában már nincs visszaút a családba. A kinshasaiak mindennapi életét és kozmológiáját a látható és láthatatlan környezet, a fizikai, tapasztalati világgal párhuzamosan egy misztikus, „második világ” (deuxième monde), „második város” (deuxième cité), a nappali kultúrával szemben egy éjszakai kultúra hatja át. (Boglár: 2001) A szakirodalom szerint a kinshasaiak fogékonyága az okkultizmusra, a karizmatikus ébredési mozgalmak iránti kötődésre, egy „második világ” felépítésére (de Boeck: 2004) az általános szegénységgel, kiütlanséggel, s a nélkülözéssel magyarázható. Aki „két szemmel” lát Kinshasában, még nem lát mindent. Csak azok értik meg teljességében a városban zajló jelenségeket, akik „négy szemmel látnak”, így ismerik a nappali és az éjszakai világ folyamatait is. A „deuxième monde” tevékenységei közé tartozik a boszorkányság is. Egy elmélet szerint a boszorkánysággal való megbélyegzés a gyerekek családból történő kitesztésének társadalmilag elfogadott módja. A boszorkányság kozmológiájába és érvrendszerébe burkolva elfogadható magyarázattal tud szolgálni a család, miért van szükség a drasztikus lépés meghozatalára, és ezt környezetével is el tudja fogadtatni. Valójában a kitesztás mögött a család gazdasági szűkössége és egyéb problémák állhatnak, ugyanakkor az sem elvetendő, hogy vannak olyan esetek, ahol a jelenség lefolyását valójában a boszorkányságba vett hit generálja.

Az UNICEF 2007. márciusi jelentése szerint Kinshasában 13000 körülire tehető az utcagyerekek száma. Ők többnyire olyan fiatalok, akiket az árvaság, a rossz anyagi körülmények, a reménytelenség, a családon belüli rossz bánásmód, illetve a

Egyesület munkatársaként, valamint antropológus hallgatóként 2004 tavasza és 2008 nyara között 15 hónapot töltöttem a tragikus történelmű egykori belga gyarmaton. Kezdetben diákokkal foglalkoztam, de munkám során elkerülhetetlen volt, hogy a tanulmányi kérdéseken túl további, gyerekeket érintő kérdésekkel is megismerkedjem. Szándékosan kerestem az alkalmakat, hogy szembesítsem magam a jelenségekkel, és látogatásokat tegyek



Fotó: Szilasi Ildikó

boszorkányság vádjá üzött ki az utcára. Meg kell különböztetnünk az utcagyerekek és az utcán lévő gyerekek kategóriáját. Előbbiek családi kötelekkel nem rendelkeznek, mindennapjaikat az utcán töltik. Ott dolgoznak, esznek, alszanak. Ott élik rendkívül nehéz és kitaszított életüket. A másik csoport bár napközben megélhetést keresve az utcákat járja, gyakran koldul, éjszakánként vagy legalább bizonyos időszakonként visszatér családjához.

Az elárult, boszorkányság vádjával, vagy más egyéb okokból az utcára került lánygyerekek számára a mindennapi túléléshez szükséges alapvető javak megszerzésének egyik módja testük áruba bocsátása. Az utcán felnövő lányok túlnyomó többsége 9–11 éves korban magától rájön, vagy mások vezetik rá, hogy teste pénzszerzési forrás lehet. A lányok szüzességének elvétele (beavatása) szexuális aktussal, vagy főző banánnal történik. A gyerekprostituáltak felnőtt korú kollégáiktól eltérő módon – akik általában diszkókban, bárókban árulják szolgáltatásaikat – tevékenységüket az utcán, köztereken végzik. Sem oktatásban, sem egészségügyi ellátásban nem részesülnek. Napról-napra túlélve keresik meg testükkel az ételre, marihuánára, cigarettára valót. A lányok mögött stricik állnak, akiknek a lányok – cserébe, hogy „biztonságot nyújtanak” és kuncsaftokat szerveznek – fizetnek. Ezek a 11–13 éves, gyerekarcú, hamvas, fejlődésben lévő lányok rendkívül dörzsöltek, kemények. Sajnálatos módon a statisztikák azt mutatják, munkájuk során nagy valószínűséggel teherbe esnek, esetleg megbetegsznek. Az erőszakos közösülések során az elkövetők rendszerint nem

használnak óvszert, s gyakran a kuncsaftok külön kéri, hogy extra fizetség ellenében óvszer nélkül közösülhessenek.

A családból kitaszított, magukra hagyott, utcán nevelkedő gyerekek számára a túlélés feltétele, hogy dolgozzanak, pénzt szerezzenek. A gyermekmunka jelensége viszont ennél sokkal általánosabb Kinshasában. A családban élő gyerekek közül többen is munkát vállalnak, azzal szüleiket segítve, de nem ritka, hogy az iskoláskorúak azért dolgoznak, hogy megkeressék a tandíjukra valót. A cirageur vagy cireur cipőpucolással keresi a kenyerét. A kadafi mozgó petróleumárus. A piacok vagy bárók, teraszok közelében dolgozó gyerekek söprést, takarítást is vállalnak. A plongeur-ök a kifőzdékben dolgoznak, mosogatóként. Szolgálatukért egy tál ételt kapnak. A bisenga-senga a koldus gyerekek megnevezésére szolgál. Kéregető tizenévesek sokasága él a városban: a nemzetközi repülőtértől az európaiak által kedvelt éttermek előtti parkolóig mindenhol megtalálhatóak. A kolduló gyerekek a forgalmi dugókban a kocsik mellék szegődnek, s az ablak kocogtatásával hívják fel magukra a figyelmet, vég nélkül recitálják: „Mama, mama, éhes vagyok. Adj pénzt!”

A kadogok (gyerekkatonák) száma Laurent-Desire Kabila elnöklése idején sokszorozódott meg. Az államfő politikájában teret kapott a katonaság, mint „karrierlehetőség” eszménye. A csonkacsaládból származó, nehéz sorsú, éhező gyerekeket könnyen be lehetett csalogtatni a katonai táborokba. A napi egyszeri meleg étel, a közösség, az összetartó

zás, a biztonság gondolata, valamint az a propagandakép, miszerint a katona erős férfi vonzotta, s még ma is vonzza a tizenéves fiúkat. Mindannyian erős férfiak akarnak lenni, puskával és hatalommal felvértezve, társadalmi megbecsüléssel és tisztelettel övezve. A háború vérengzéseit ismerő, harcedzett, gyakran kábítószerező, szexuálisan is koraérett leserelt kölyökkatonákat nem egyszerű feladat újraintegrálni, beültetni a hasonló korú társaik mellé az iskolapadba. Az ilyen törekvésű programok keretében a gyerekeket speciális tanrendű iskolákban próbálják felzárkóztatni. Hosszú idő és kitartás kell ahhoz, hogy a társadalom elvárt magatartásformáit újra felvegyék e fiatalok, akik rendszerint alapvető hiányosságokkal rendelkeznek az alapvető ismeretanyagok területén. A reintegrációs intézményekben civil szakmákra tanítják a fegyverekhez értő fiatalokat, péknek, szabónak, autószerelőnek. Tanulmányi kirándulásokon ismerkednek a polgári élet kevésbé ismert színtereivel, tanulják a városi közlekedést és viselkedésformákat.

Hogyan viselkedjünk a kinshasai társadalmi problémák sűrű erdejében

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekkel való érintkezés során számításba kell venni, hogy szocializációjuk és személyiségfejlődésük az általánostól nagyban eltér. A megfelelő attitűdön múlik, hogy például az utcagyerekek a velük foglalkozni kívánó európaira, mint leendő meglopandó célpontra, vagy mint bizalmi emberükre tekintenek. Ez utóbbi állapot elérése nélkülözhetetlen egy fejlesztési munka beindítása során. Az utcagyerekek, más néven shégék az utcán rámenősek a kéregetésben, kísérik az embert jártában-keltében, rátapadnak a kocs ablakára. Léteznek számukra fenntartott szociális központok, ahol biztonságosan aludhatnak, részt vehetnek oktatási tevékenységekben, napi egyszer ételmezt kapnak, lehetőségük van főzésre és fürdésre. Egy ilyen utcagyerek-központban több tucat, színes rongyokba öltözött, enyhén koszos, áporodott szagú gyerek veszi körül az embert – különösen, ha a látogató európai. Miután pár perc múlva az érdeklődés lecsendesedik, minden visszaáll a „megszokott” kerékvágásba. Itt fociznak, ott verekednek és gáncsolgatják egymást. A faszenes tűzhelynél főznek, a csutakolónál mosakodnak, pengével borotválják egymás fejét kopaszra, kártyáznak, alszanak.

Utcagyerekekkel egy filmforgatás kapcsán dolgoztunk együtt. Kiválasztottunk és felkészítettünk a tömegből néhány fiút a szereplésre, filmünkben elsősorban a gyerekekkel kapcsolatos társadalmi problémákra kívántuk felhívni a figyelmet. Ilyen közegben egy segélyszervezet dolgozójának célszerű

a gyerekekkel szembeni tekintélyt sugárzó, nyugodt és magabiztos viselkedést tanúsítania. Ha a helyzet úgy kívánja, a fiatalok motiválása és ajándékozása csak visszafogott módon történhet, mégpedig két módon: nyilvánosan, az intézménynek kell juttatni támogatást (rizs, maniókaliszt, főzőolaj, péksütemény stb. formájában), vagy ha valamilyen oknál fogva adott személyek támogatásáról van szó, azt az intézményen kívül, diszkréten célszerű intézni. Egy megebédeltetés, némely használati eszköz vásárlása elegendő gesztus valamely gyermek támogatására. A ruhaneműt általában elszedik a nagyobbak a kisebbektől, úgyhogy talán egy kiadós ebéd a leghasznosabb ilyen esetekben. Kerülni kell a kivételezést, a túlzott szimpátia mutatását, mert az féltékenységre adhat okot közöttük. A bizalmi állapot eléréséhez könnyen hozzásegíthet, ha tudunk pár mondatot a helyi – jelen esetben lingala – nyelven, amely segít néhány alapvető kérdés során közvetlen interakcióba kerülhetünk a gyerekekkel. Hasznos lehet, ha részt veszünk szokásos teendőkben: közösen kártyáznak, együtt nézzük a TV-t, stb. Amennyiben bizalmukba fogadnak, elvisznek magukkal megmutatni, milyen tevékenységeket végeznek az otthonon kívül: mosogatnak, összeszedik a szenes kocsirol a zsákokból kihullott széndarabokat, összegyűjtik és eladják a hasznos szemetet, stb. A fiatalok rendkívül dörzsöltek, fifikásak, korukhoz képest meglepően önállóak, szabadelvűek. Csak magukra vannak utalva, s ezzel ők is tisztában vannak. Ugyanakkor látszik rajtuk, hogy vágnak a szeretetre, megfogják az ember kezét, fejüket a vállunkra hajtják. Célszerű tisztában lennünk azzal, hogy a társadalmi problémák által különösen sújtott kerületekben, kimagaslóan fokozott az AIDS veszélye. Az utcagyerekek gyakran összeverekezzenek, ilyenkor a velük való közvetlen testi érintkezés kerülése indokolt.

A sikeres együttműködés reményében mind a gyerekprostituált lányok, mind az utcagyerekek esetében azt az egyensúlyt szükséges megtalálni, amikor a határokat úgy szabjuk meg a gyerekek számára, hogy szabadságukat továbbra is megélhetik. Ezek a fiatalok az utcán nevelkedtek, mindenkitől függetlenül, így láthatóan és elmondásuk szerint is élvezik a társadalmi kötöttségektől való mentességet, a szabadságot. Ha meghívjuk őket egy üditőre, nagy valószínűséggel sört és cigarettát fognak kérni. Többnyire dohányoznak, alkoholt fogyasztanak, rendszerint kocsmába járnak, némelyikük marihuánát fogyaszt. Amennyiben megneszelik, hogy mint „fel nőttek” a társadalmi normák ráerőltetésével akarjuk szabadságukat csonkítani, felénk mutatott bizalmuk elveszhet. Tapintattal és fokozatosan, rengeteg idővel és elhivatott munkával lehet rávezetni



Fotó: Szilasi Ildikó

a gyerekeket a korukhoz illő társadalmi attitűdök és közösségi szabályok elsajátítására. A gyermekprostituált lányok esetében különösen nehéz lakóhelyük megközelíthetlensége. Olyan szegénynegyedekben élnek, ahol, ha európaiat látnak valakinek a kartonkunyójánál, másnap az illető nagy bajba kerülhet, mivel környezete, ha európaiat lát, gazdagságot, pénzt gyanít. A lányokkal való érintkezés során továbbá elkerülhetetlen, hogy a stricijével is kapcsolatba kerüljünk, ugyanis többnyire az ő engedélyével folyik a kommunikáció.

A gyerekkatonák dörzsöltek és szókimondóak. Amikor kontaktust próbáltam teremteni némelyi-

kükkkel, gorombán odaszólt egy köpcös kisfiú, hogy ő bizony nem fog beszélgetni velem, mert nem szeret. Szemei szikrát szórtak. Többségük marcona, szenttelen, kemény vonású arcán látszik, hogy egy más élethelyzetben, ahol ő lenne az erős és én a gyenge, szívük szerint máshogy viselkednének velem. A gyerekkatonákat élményeikről kérdezni közvetlenül nem szabad. Rajzterápiás módszer segítségével lehet múltjukról információt gyűjteni, csak ha elkezdnek maguktól mesélni, akkor szabad beszéltetni őket a katonaságban történekről. De a rajzok talán mindennél hűebben kifejezik mindazt a nehézséget, amit az érzékeny gyermeki lelkek megszenvedtek.

Stafétagáz®

EZ A PALACK NEM ROBBAN!

KEG

Palackos gázfelhasználáshoz

VÁLASSZA a Stafétagáz® termékcsaládot!

A Stafétagáz® termékcsalád biztonsági szeleppel rendelkezik, mely tűz esetén megakadályozza a palack robbanását!



45 kg



11 kg



5 kg

5 kg-os és 11 kg-os Stafétagáz® alkalmas kerti grillek, hógombák, hőlégbefűvők, teraszfűtő berendezések üzemeltetésére, hagyományos háztartási felhasználásra, valamint tömegrendezvények biztonságosabb gázellátására.

45 kg-os Jumbo palackunkat hegesztéshez, melegítéshez, vágáshoz és rendezvények alkalmával nagyobb gázberendezésekhez ajánljuk.

Mindegyik palacktest egyaránt elérhető PB vagy Propán töltettel is!

KÖZÉP-EURÓPAI GÁZTERMINÁL ZRT.

Bővebb információ: +36-34-550-025 • www.lpg.hu • kegrt@lpg.hu



Az Afrika Tanulmányok folyóirat
támogatója a

LESOTHOI KIRÁLYSÁG
budapesti tiszteletbeli konzulátusa



AFRIKA HANGJAI

irodalmi és kulturális előadássorozat az Írószövetségben



December 15. 17:30
A portugál nyelvű
afrikai irodalmakról

JANUÁRTÓL MINDEN HÓNAP UTOLSÓ SZERDÁJÁN 17:30-TÓL

Szervező: Kármán Marianna (PPKE-BTK) karmann@freemail.hu

Helyszín: Magyar Írószövetség (1062 Budapest, Bajza utca 18.)

Info: www.iroszovetseg.hu, www.afrikatanulmanyok.hu